

500. rocznica urodzin Mikołaja Reja - to wielki jubileusz „Ojca literatury polskiej”, pierwszej, wielkiej indywidualności pisarskiej ściśle związanej z naszym regionem.

Ex · libris

W Dworku Mikołaja Reja w Nagłowicach

Polacy nie gęsi...

Poeta, prozaik, tłumacz z języka łacińskiego. Pierwszy znaczący pisarz tworzący w języku ojczystym. Posługiwał się swobodnie wieloma stylami: kaznodziejskim, dosadnym, żartobliwym, pisał obrazowo językiem potocznym, lubił gry słów. W swojej twórczości nawiązywał do dorobku poprzedników, nadając jednak motywom średniowiecznym wymowę humanistyczną. Swój program reform społecznych przedstawia w *Krótkiej rozprawie między trzema osobami, Panem, Wójtem a Plebanem*. Pochwałę ziemiaństwa zawarł w popularnym *Żywocie człowieka poczciwego*.

Twórczość Reja wprowadza trzy ważne wątki, które przenikają kulturę polską następnych stuleci: przeciwstawienie Polski Europie i światu wyrażające się w obronie ojczystego języka, obyczaju, tradycji; wybór tradycji wiejskiej, ziemiańskiej gospodarskiej, jako rdzennie polskiej; uznanie służebnej roli literatury - książka powinna być użyteczna. „Grzech zaślepił oczy nasze” - pisał ze smutkiem, oceniając sytuację panującą w Rzeczypospolitej. Piętnował upadek

fol. T. Kosiński

Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

dobrych obyczajów, wystawność życia, niesprawiedliwość w sądach i urzędach, poniżenie chłopca.

Wielokrotny poseł na Sejm - tak pisze o braciach postach „Rzeczpospolita ta jest prawie matka, a przez złe syny zginie do ostatka”, przestrzegając przed niezdolnością i konfliktami. Zaleca „prostotę i poczciwość”, ceni umiar i spokój, choć potrafi swoim piórem skutecznie walczyć. Typowy przedstawiciel polskiej szlachty renesansowej, zwolennik obozu reformatorskiego.

„Ten to Mikołaj Rej - pisze biograf - wyszedł był ze starożytnego a pościwego domu, które zawsze Rejami zwano, którzy się zawsze pisali z Nagłowic”... Boczna linia Rejów, zwanych Okszciami, zamieszkiwała od wieku XIV w województwie krakowskim. Była to szlachta średnio zamożna, nie piastująca godności publicznych. Wśród przodków Reja na uwagę zasługuje dopiero jego dziad, również Mikołaj, który dzięki nieprzeciętnym zdolnościom administracyjnym, energii i ogromnemu sprytowi, cechom tak bardzo widocznym również i u jego wnuka, zdobył pokaźny majątek w postaci kilku wsi w województwach krakowskim i sandomierskim. Syn jego, Stanisław, żeniąc się z Barbarą Herbutówną wszedł w koligację ze znaczną szlachtą.

Mikołaj Rej był ich jedynym spadkobiercą i po śmierci rodziców, a także przyrodnych braci, w dwudziestym piątym roku życia został dziedzicem wspaniałej fortuny. Składały się na nią dobra: Topola, Bobin, Zlanowice w województwach krakowskim i sandomierskim. W kilka lat później odziedziczył również Nagłowice i wtedy zaczął się pisać jako Mikołaj Rej z Nagłowic.

Zbyt dobre warunki materialne, od wczesnej młodości, zaważyły w znacznym stopniu na kształtowaniu się charakteru i późniejszej twórczości pisarza. Rozpieszczony swoją edukacją rozpoczął dość późno, gruntowniej dopiero na dworze Tęczyńskich w Krakowie i zawsze był właściwie tylko

samoukiem o wielkiej chłonności intelektualnej. W życiu był sybarytą, przywiązującym dużą wagę do dóbr materialnych i protekcji możnych.

W roku 1531 ożenił się Rej z Zofią Kościeniówną, córką Jana Kościenia z Wywły w województwie sandomierskim. Zofia Kościeniówna wniosła Rejowi w posagu dobra w ziemi chełmskiej: Kobyle, Wolę Kobylską, na której założył miasto Rejowiec, a także wsie: Rubie, Wereszce, połowę Siennicy Różanej oraz części we wsiach Hańsko, Kulczyn, Kołacze i kilka wsi w województwie sandomierskim.

W swoich pismach posługiwał się wyłącznie językiem ojczystym, choć uczył się łaciny i dużo z niej tłumaczył. Postrzegany był również, jako dobry gospodarz. Dzięki starannemu administrowaniu swoimi folwarkami, pracowitości i zapobiegliwości oraz powodzeniu w niezliczonych procesach, zgromadził tak znaczny majątek. Był założycielem dwóch miasteczek, Rejowca oraz Okszy, a pod koniec życia na jego dobra składało się w sumie kilkanaście wsi. Choć nieustannie zajęty, towarzyski i lubiany przez swoich kompanów, znajdował czas na pisanie, zwykle w nocy, i pozostawił po sobie olbrzymią literacką spuściznę.

Był dworzaninem królewskim i w sobie tylko znany sposób wkraść się w łaski surowej i nieprzystępnej królowej Bony. Darowizny królewskie były dowodem uznania talentu i zasług Reja dla narodowej literatury.

Dążył do reform społecznych i religijnych, cenił wiedzę, był poetą i nauczycielem narodu. To przecież on jednym swoim powiedzeniem: „że Polacy nie gęsi, iż swój język mają” wprowadził ojczystą mowę na arenę literatury europejskiej, a sobie zbudował pomnik trwały na wieki.

*Bom ja prosty Polak, nigdzie nie jeżdżając,
Tum się pasł na dziedzinie, jako w lesie zając.
Z granicy polskiej mili nigdzie nie wyjechał,
Lecz co wiedzieć przystoi, przeciwnie nie zaniechał.*

M. Rej

Słowa te zamieszczone są na tablicy okolicznościowej, która stanowi jedno z przedsięwzięć rocznicowych realizowanych przez Gminę Nagłowice.

Obchody roku jubileuszowego

Obchody roku jubileuszowego zainaugurowała w lutym trzydniowa Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Mikołaj Rej z Nagłowic i jego epoka (w pięćsetną rocznicę urodzin poety)”, na którą zaproszeni zostali naukowcy, głównie historycy i literaturoznawcy z ośrodków akademickich z całej Polski. Na konferencję składały się referaty o tematyce związanej z postacią „Ojca piśmiennictwa polskiego” jego twórczością, rodziną oraz z czasami, w których żył i tworzył. Wykład

wprowadzający wygłosił prof. dr hab. Henryk Samsonowicz, który w swoim wystąpieniu mówił o życiu Mikołaja Reja na tle epoki. Pozostałe referaty cieszyły się podobnym zainteresowaniem, a w sesji uczestniczyło bardzo wielu słuchaczy. Wystąpienia referentów były ciekawe, co prowokowało uczestników konferencji do długich dyskusji.

Konferencji towarzyszyła wystawa książek Mikołaj Rej w 500. Rocznicę Urodzin, którą zorganizowała Wojewódzka Biblioteka w Kielcach. Ekspozycję podzielono na dwie części. W pierwszej pokazano stare druki ze zbiorów Biblioteki Narodowej. Książki, które zaprezentowano to cztery wielkie szesnastowieczne wydania dzieł Mikołaja Reja: „Postylla”, „Wizerunek”, „Zwierzyniec” i „Zwierciadło”. Oprócz oryginalnych dzieł pisarza w tym dziale pokazano także makieety wykonane w Bibliotece Narodowej. Drugą część wystawy stanowiły XIX i XX - wieczne wydania utworów Reja. Woluminy zaprezentowane w tej części wystawy pochodziły ze zbiorów czterech bibliotek naszego regionu: Gminnej Biblioteki Publicznej w Nagłowicach, Biblioteki Głównej Akademii Świętokrzyskiej, Biblioteki Muzeum im. Przytkowskich w Jędrzejowie oraz z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Kielcach.

Książki ułożono chronologicznie - od najwcześniejszych do ostatnich utworów pisarza.

Dużym zainteresowaniem cieszyło się stoisko Poczty Polskiej, która przygotowała na tę okazję specjalne, pamiątkowe kartki pocztowe w kilku wzorach, koperty oraz znaczek z portretem poety. Można było otrzymać też stemple upamiętniające 500-lecie urodzin Reja. Były także specjalne datowniki przygotowane na każdy dzień obchodów rocznicy. W darze od Narodowego Banku Pol-

skiego, Dworek M. Reja otrzymał w celach ekspozycyjnych monety jubileuszowe, które także można było zobaczyć, a nawet zakupić podczas konferencji. Z okazji rocznicy został wydany również plakat oraz medal jubileuszowy. W lipcu odbywał się w Nagłowicach „Jarmark Staropolski”, a zwieńczeniem obchodów będzie planowana na grudzień „Biesiada Staropolska”.

W Nagłowicach, w dworku, który wybudowała około 1800 roku rodzina Rejów, można zapoznać się z życiem i twórczością „Ojca literatury polskiej”. Wystawa udostępniana zwiedzającym obrazuje związki pisarza z Nagłowicami i znaczenie jego twórczości zarówno dla piśmiennictwa, jak i całej kultury polskiej. Na drzeworytach umieszczono fragmenty dzieł pisarza i zapisy z jego życiorysu. W gablotach znajdują się ciekawe teksty rękopisów - jest to Zeznanie podatkowe i List do sąsiada. Dwór oraz sąsiadujący z nim pałac otoczone są parkiem angielskim założonym na przełomie XVII i XVIII wieku. W dworku mieści się również biblioteka oraz pokoje gościnne.

Zapraszamy do Nagłowic.

Lidia Titow

Opiekun Muzeum - Dworek Mikołaja Reja w Nagłowicach

Uczestnicy sesji naukowej w Nagłowicach.

fol. archiwum